

та в Узбекистані, то можна сказати, що в Україні їх нараховується 10, а в Узбекистані лише 5. А отже, кількість підрозділів ще не визначає якість роботи працівників, а найголовніше, це визначає кількість витрачених грошей з бюджету.

Список використаних джерел:

1. Абзац п'ятий частини першої статті 10 замінено абзацами п'ятим і шостим Законом Республіки Узбекистан від 16 жовтня 2017 року № ЗРУ-448 – Національна база даних законодавства 2017 г.
2. Бандурка О. М.: Оперативно-розшукова діяльність. Частина 1: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2002. – 336 с.
3. Бараненко Б. І.: Психологія оперативно-розшукової діяльності. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 272 с.
4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» ст. 5 «Підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність».
5. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» ст. 8 «Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність».
6. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» ст. 7 «Обов'язки підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність».
7. Сілюков В. О., Черков В. О. Засоби оперативно-розшукової діяльності: Навчально-методичний посібник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – 96 с.

Лисаченко Є.І.

студентка,

Науковий керівник: Гринюк В.О.

доктор юридичних наук, доцент,

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Підтримання державного обвинувачення, як складова частина кримінально-процесуальної функції обвинувачення, має давню історію становлення, а етапи розвитку мають різне змістовне забарвлення залежно від історичного періоду та форми кримінального процесу, яка впливала на організацію обвинувачення та співвідношення приватних і публічних начал у кримінальному процесі.

Початком розвитку участі прокурора як державного обвинувача у розгляді кримінальних проваджень судом вважається період судової реформи 1864 року, основним результатом якої стало прийняття Статуту кримінального судочинства.

Так, М. І. Мичко зазначає, що «у Російській імперії, складовою частиною якої була Україна (за винятком західних регіонів), діяльність прокуратури від часів Петра I переважно носила наглядовий характер. Згодом під впливом ідей державного устрою в країнах Заходу, російська прокуратура під час проведення судової реформи 1864 р. була реорганізована за французьким зразком. Відповідно до судових статутів головною функцією прокуратури стали кримінальне переслідування і державне обвинувачення перед судом». Справу після закінчення розслідування слідчий направляв прокурору, який і складав обвинувальний акт. При цьому як державний обвинувач прокурор брав участь не в усіх кримінальних провадженнях. Зокрема, мирові судді розглядали справи без участі представника прокуратури, якщо як обвинувач виступав представник поліцейського або адміністративного органу. Проте останні не були наділені повноваженнями по опротестуванню винесеного судового рішення, і з цією метою змушені були звертатися до прокурора [1, с. 50].

У період з 1917 р. по 1922 р. на території УНР влада приділяла багато уваги створенню та функціонуванню судів і органів прокуратури. Прокуратура УНР діяла при Генеральному Суді і називалася Прокураторія Генерального Суду.

Важливим нормативно-правовим актом у сфері кримінальної юстиції був Кримінально-процесуальний кодекс УСРР 1922 р., який переважно сприйняв концептуальні ідеї розробників Статуту кримінального судочинства 1864 р. Саме в КПК УСРР 1922 р. прокуратура згадується як сторона в процесі, прокурор наділений повноваженнями участі у проведенні слідства та дізнання, підтримання обвинувачення в суді, підтримання позову в усіх стадіях процесу (ст. ст. 53-54, 58 КПК УСРР 1922 р.) Дослідники тих часів вказують, що в силу принципу публічності на прокурора покладался обов'язок порушувати кримінальне переслідування перед судовими та слідчими органами по всіх злочинах. Прокуратурі надавалося право вступати в справи приватного обвинувачення з метою охорони публічного інтересу [2, с. 39-40].

Доречно згадати «Положення про судоустрій УРСР», прийняте 16 грудня 1922 р., у якому містилась пряма вказівка на виконання прокуратурою функції підтримання державного обвинувачення в суді,

хоча у подальших нормативних актах (зокрема в «Основах судоустрою СРСР та союзних республік» від 29 жовтня 1924 р.) про дану функцію прокуратури не згадується [1, с. 51].

Кримінальне процесуальне законодавство періоду 1933-1991 років змінювалось доволі інтенсивно. Були прийняті нові Основи кримінального судочинства СРСР та союзних республік, КПК України 1960 р., «Положення про прокурорський нагляд в СРСР» 1955 р. та Закон СРСР «Про прокуратуру СРСР» 1979 р.

Відповідно до положень КПК 1960 р. функція обвинувачення реалізовувалось в трьох основних формах: – справи приватного обвинувачення (ч. 1 ст. 27; ст. 251 КПК України), приватно-публічного (ч. 2 ст. 27 КПК України) та публічного обвинувачення (ст. 94 КПК України). Суб'єктами реалізації функції обвинувачення були слідчий, прокурор, потерпілий і цивільний позивач та їх представники [2, с. 41-42].

25 серпня 1967 р. було видано наказ Генерального прокурора СРСР № 78 «Про посилення прокурорського нагляду за дотриманням законності при розгляді судами кримінальних справ», де визначались категорії кримінальних справ, по яким прокурор був зобов'язаний підтримувати обвинувачення у суді, зверталась увага на необхідність підвищення якості підготовки обвинувачів до судових процесів та виступів у дебатах. Проте, як цілком справедливо зазначають дослідники, в період дії ЗУ «Про прокуратуру СРСР» 1979 р. підтримання державного обвинувачення в суді розглядалось не як самостійна функція прокуратури, а як складова частина прокурорського нагляду за додержанням законів при розгляді справ у судах [1, с. 60].

Часовий період з 1991 р. по 2001 р. являє собою етап становлення національної системи кримінального судочинства незалежної України. Даний період бере відлік від 5 листопада 1991 р., коли Верховною Радою України було прийнято ЗУ «Про прокуратуру» № 1789-ХІІ. Відповідно до ст. 36 вказаного Закону на прокурора покладался обов'язок брати участь у судовому розгляді кримінальних справ залежно від характеру і ступеня суспільної небезпеки діяння – тобто його участь була обов'язкова не в усіх випадках [1, с. 53].

Безумовно значною подією у межах вказаного періоду слід назвати прийняття 28 червня 1996 р. Конституції України, яка стала базою для подальшого законотворення у тому числі в частині регламентації функцій прокурора у кримінальному судочинстві. Показово, що у переліку функцій, зазначених у ст. 121 Основного Закону, перше місце було відведено саме підтриманню державного обвинувачення.

Наступним етапом змін став період, що називають «малою судовою реформою». Відповідно, до КПК було внесено зміни, які передбачили, що у разі відмови прокурора від обвинувачення суд не вправі перебирати на себе обвинувальні функції, а має винести рішення про закриття кримінальної справи. Суттєвих змін також зазнала така форма реалізації функції підтримання державного обвинувачення в суді як зміна обвинувачення. Якщо до 2001 р. прокурор був вправі змінити обвинувачення в суді лише за умови, що цим не погіршується становище підсудного, то після малої судової реформи це повноваження прокурора було значно розширено з наданням можливості змінювати обвинувачення як в сторону пом'якшення так і в сторону обтяження, окрім випадків, якщо цим будуть порушені правила про підсудність чи обов'язковість проведення досудового слідства [1, с. 54].

З прийняттям нового КПК України 2012 р. пов'язані кардинальні зміни кримінального процесуального права. До числа новацій, які безпосередньо відобразилися на функції підтримання державного обвинувачення, слід віднести забезпечення незмінності прокурора у кримінальному провадженні, віднесення його до сторони обвинувачення, процесуальне посилення принципу ієрархічності прокуратури при реалізації функції підтримання державного обвинувачення, зміни термінологічного характеру (заміна термінологічного позначення форми звернення прокурора до суду із «подання» на «клопотання», заміна поняття «обвинувальний висновок» терміном «обвинувальний акт») тощо. Окрім цього, новий КПК поставив остаточну крапку в породжуваній попереднім законодавством науковій дискусії щодо суміщення у діяльності прокурора в суді першої інстанції повноважень з підтримання державного обвинувачення із виконанням наглядової функції, чітко розмежувавши дані функції в залежності від стадії кримінального провадження [1, с. 55]. До числа нормативних актів сучасного періоду розвитку інституту участі прокурора в суді слід також віднести Закон України «Про прокуратуру» № 1698-VII від 14 жовтня 2014 р.

Окремої уваги потребує Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [3], яким було змінено структуру розділів Конституції, зокрема п. 12 вказаного Закону виключено розділ VII «Прокуратура», водночас розширено розділ VIII «Правосуддя». Так, Конституцію України доповнено статтею 131-1, відповідно до якої в Україні діє прокуратура, яка здійснює підтримання публічного обвинувачення в суді

(п. 1). Законодавцем уперше вжито термін «публічне обвинувачення», на відміну від раніше вживаного поняття «державне обвинувачення», що свідчить про виділення суспільного призначення в діяльності прокурора щодо підтримання обвинувачення в суді.

Отже, на різних історичних етапах функція обвинувачення мала першочергове значення, поступово відокремлювалась від правосуддя та покладалась на потерпілого чи уповноважену особу. Проведене дослідження розвитку підтримання державного обвинувачення свідчить про тісний зв'язок функціональної спрямованості діяльності прокурора з засадою змагальності, а різке історичне бачення змісту та значення останньої і обумовлює трансформацію досліджуваного інституту в різні часи.

Список використаних джерел:

1. Колодчин В. В., Туманянц А. Р. Повноваження прокурора в судовому провадженні у першій інстанції: монографія / В. В. Колодчин, А. Р. Туманянц. – Харків: ТОВ «Оберіг», 2016. – 228 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11981/1/Tumanians_Kolodchin_mon_2016.pdf.
2. Гринюк В. О. Функція обвинувачення в кримінальному провадженні України: теорія і практика: монографія / В. О. Гринюк. – К.: Алерта, 2016. – 358 с.
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.

Лях М.Ю.

суддя Київського районного суду м. Харкова;

здобувач,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ ОРГАНІВ СУДДІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Українська судова система пройшла багато історичних періодів, особливостями яких було трансформація статусу суддівського самоврядування.

Дослідженням історичного генезису та розвитком інституту суддівського самоврядування займалися такі видатні науковці, як О. Білова, В. Бойко, В. Бринцев, Ю. Грошевий, В. Долежан, С. Ківалов, В. Кривенко, Д. Луспеник, В. Маляренко, І. Марочкін, І. Назаров,